

Innehåll

1. Inledning	2
SFS vision om Kunskapssamhället.....	2
1.1 Akademin i Kunskapssamhället	2
1.2 Akademin roll och uppdrag	3
1.3 Akademin värdegrund	3
2. Akademin förutsättningar	4
2.1 Dimensionering.....	4
2.2 Studenter och vetenskapspersoner	4
2.3 Forskningsfinansiering och samverkan.....	5
2.4 Akademin frihet, strukturella förutsättningar och demokratiska ideal.....	5
2.5 Studentinflytande	6
2.6 Internationalisering	6
3. Förutsättningar att inleda, genomgå och slutföra högre utbildning	6
3.1 Allas rätt till högre utbildning	6
3.2 Social trygghet	7
3.3 Likvärdiga studievillkor	8
4. Syftet med högre utbildning och dess särart	8
4.1 En användbar utbildning	8
4.2 Studentens lärande i centrum.....	8
4.3 Kvalitetssäkring	9
4.4 Examination.....	9

1. Inledning

Det här är Sveriges förenade studentkårers, SFS, principprogram. Principprogrammet är SFS ideologiska plattform och redogör för SFS vision om Kunskapssamhället samt vilka principer som bör genomsyra högre utbildning. Med utgångspunkt i SFS vision utgör programmet en redogörelse för organisationens värderingar. I allt politiskt påverkansarbete som SFS bedriver kan och ska vägledning hämtas ur principprogrammet. Programmet syftar inte till att redovisa reformförslag eller konkreta politiska lösningar för SFS att driva. Istället ska alla ställningstaganden som görs i politiska frågor och alla politiska fokus som organisationen väljer göras med en analys och genom en retorik som överensstämmer med de principer som här uttrycks.

SFS vision om Kunskapssamhället

SFS vision om Kunskapssamhället bygger på att den självständiga och demokratiska akademien har en central roll för samhällsutvecklingen och den gemensamma välfärden. Akademiens betydelse och särställning legitimeras genom hög kvalitet, bred folklig förankring och en hög grad av studentinflytande och kollegialt medbestämmande.

Kunskapssamhället genomsyras av en övertygelse och insikt om att den högre utbildningen kommer både allmänheten och individen till nytta. Allas lika möjlighet till högre utbildning är ett fundament i hur den svenska högskolan styrs och verkar, och det är en självklarhet att utbildningen är avgiftsfri för alla. Det finns också ett heltäckande trygghetssystem som, förenat med anständiga sociala och ekonomiska villkor i övrigt, ger goda förutsättningar för studenter att bedriva högre studier.

Hög utbildningskvalitet är en rättighet för alla studenter. Den högre utbildningen vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund och genomsyras av ständig utveckling och förbättring. Den högre utbildningens grundläggande syfte är att ge studenterna en användbar utbildning som innebär både specifika ämneskunskaper, generiska färdigheter och personlig utveckling.

1.1 Akademin i Kunskapssamhället

Akademiens kärnverksamhet går ut på att skapa, förädla och sprida kunskap. För Kunskapssamhällets utveckling spelar därför akademien en helt avgörande roll. Högre utbildning, forskning och samverkan mellan akademien och det omgivande samhället är helt avgörande frågor för att skapa social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. De stora utmaningar som samhället står inför kan varken politiken, marknaden, civilsamhället eller vetenskapssamhället lösa på egen hand. Akademin har därför en viktig roll att fylla som knutpunkt mellan de olika verksamheterna på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Endast genom att akademien förmedlar kunskap kan lösningar skapas på hur vi bäst möter gemensamma problem som berör till exempel miljö, hälsa, ekonomi eller sociala frågor.

1.2 Akademiens roll och uppdrag

Den högre utbildningens syfte är att ge människor möjlighet att utvecklas till självständiga individer som har förmåga att kritiskt granska och förhålla sig till sin omgivning. Akademin ska också ge individen möjlighet till personlig utveckling. På så vis ger utbildningen individen en större makt att styra över sitt eget liv och förverkliga sig själv.

Akademin spelar också en viktig roll för upprätthållandet och utvecklingen av ett demokratiskt samhälle. Utbildning och forskning måste präglas av mångfald och en öppenhet som ger plats åt fria samtal. Samtal som i sin tur föder nya tankar och idéer.

Viljan att tillgodose arbetsmarknadens kortsiktiga behov får aldrig stå över akademiens uppdrag att främja demokrati, hållbarhet, livslångt lärande och människors personliga utveckling. Den kunskapsutveckling som individer genomgår inom akademien är dock helt avgörande för människors professionella utveckling och yrkesliv.

1.3 Akademiens värdegrund

Människors lika värde och möjligheter att påverka är centrala för akademien. Det innebär att mångfald bland studenter, vetenskapspersoner och annan personal är ett viktigt mål. Mångfald medför fler perspektiv till forskning och utbildning och bidrar samtidigt till förståelse mellan människor från olika delar av samhället. Med hänsyn till akademiens inverkan på människors liv och den centrala betydelsen för Kunskapssamhället måste även de människor som har de svåraste levnadsvillkoren garanteras representation och delaktighet i akademien. För att upprätthålla en god folklig förankring måste akademien till sin uppbyggnad återspegla befolkningssammansättningen i samhället.

För att öppna upp akademien för fler måste lärosätenas metoder för breddad rekrytering ständigt förbättras. En heterogen studentgrupp ställer också högre krav på bemötandekoder och varierade utbildningsupplägg som garanterar en inkluderande studie- och arbetsmiljö.

För att akademien ska kunna vara ett reellt alternativ för alla så måste arbets- och studiemiljön vara inkluderande. De normer som styr vem som känner sig välkommen inom akademien måste granskas och ifrågasättas. Det måste finnas strategier för att bekämpa exkluderande strukturer inom hela akademien.

Det är viktigt med ett kritiskt förhållningssätt för att se strukturer och orättvisor. Med bakgrund av den kunskap som finns kring maktstrukturer inom akademien ska inte ojämställdhet och strukturell diskriminering accepteras. Det är viktigt att akademien tar ställning för jämlikhet, mänskliga rättigheter samt mot rasism och fascism. Målet måste vara att akademien ska präglas av normkritik och sträva efter att vara ett föredöme för andra verksamheter på lika villkors-området.

2. Akademiens förutsättningar

Universitet och högskolor ska vara placerade på ett strategiskt sätt geografiskt och vara spridda över hela landet. Något som är helt nödvändigt för att göra studier och forskning till ett reellt alternativ för alla och säkra kompetensförsörjning över hela landet. Inom och mellan lärosäten ska det finnas en stor bredd vad gäller den forskning som bedrivs och den utbildning som erbjuds.

2.1 Dimensionering

Kunskapssamhället förutsätter en hög andel akademiskt utbildade människor. Nationella jämförelser för utbildningsnivåer måste göras med för Sverige jämförbara länder med höga utbildningspolitiska ambitioner. Akademiens storlek måste styras utifrån behovet av ett brett utbildningsutbud och möjligheten att bedriva forskning på ett stort antal områden. Slutligen är det viktigt att politiken inte gör så att människor fråntas rätten till högre utbildning på grund av för få utbildningsplatser.

2.2 Studenter och vetenskapspersoner

Inom akademien samverkar studenter och vetenskapspersoner med varandra i undervisning och forskning. Studenter spelar en viktig roll inom akademien och kan bidra till både utbildning, forskning och lärosätets samverkan med det omgivande samhället. Det kräver rätt förutsättningar i form av skickliga och engagerade lärare och en ledning som uppmärksammar studenterna som en resurs.

Vetenskapspersoner i olika befattningar kan ha antingen undervisning eller forskning som huvudsyssla, om än i varierande intervaller och intensitet. Endera uppgift får aldrig ta överhand och samtidigt med forskning måste vetenskapspersoner i mötet med studenter ha en lika viktig uppgift att agera lärare.

Forskarstuderande har en särskild ställning som både studenter och vetenskapspersoner. Som studenter genomgår de en utbildning och möter vetenskapspersoner i olika roller, samtidigt som de i sin roll som yngre forskare och i sitt möte med studenter i undervisning även är vetenskapspersoner. I egenskap av denna dubbla ställning omfattas därför forskarstuderande av de rättigheter och skyldigheter som gäller för båda dessa roller.

För att den undervisande personalen ska ha förutsättningar att vara skickliga inom både forskning och utbildning krävs en medveten styrning från politiskt håll och från lärosätets ledning. Bland annat behövs ett välfungerande resurstilldelningssystem till utbildning och

forskning, tillgång till kompetensutveckling för lärare, tydliga karriärvägar och fungerande trygghetssystem för lärosätets personal.

2.3 Forskningsfinansiering och samverkan

En ömsesidig anknytning mellan högre utbildning och forskning är en nödvändighet för att hålla hög kvalitet i både utbildning och forskning. Genom samverkan med det omgivande samhället skapas innovationer och kunskapsspridning som bidrar till utvecklingen av Kunskapssamhället.

Huvuddelen av den forskning som bedrivs ska finansieras av allmänheten genom offentliga medel. Eftersom en stor del av forskningen finansieras med hjälp av offentliga medel så är det viktigt att resultaten också finns tillgängliga för allmänheten. Resultatet av all offentligt finansierad forskning måste därför tillgängliggöras genom öppna arkiv. För att stimulera tillkomsten av innovationer och främja samverkan är det även betydelsefullt att privata medel kan fördelas mellan vetenskapspersoner.

2.4 Akademiens frihet, strukturella förutsättningar och demokratiska ideal

Akademiens unika roll i samhället gör den till ett allmänintresse. Den högre utbildningen, forskningen och akademiens samverkan med omgivande samhälle påverkar människor oavsett om de själva verkar inom akademien eller inte. Genom politiken kan allmänheten påverka hur de strukturella förutsättningarna och styrningen av akademien ser ut. Det är också genom politik som allmänheten formulerar sina förväntningar på akademien.

För att garantera att akademien inte reduceras till ett arbetsmarknadspolitiskt instrument är institutionell och akademisk frihet avgörande. Det politiska inflytandet ska vara begränsat och marknadens intressen får aldrig stå över akademiens uppdrag. Det finns en konflikt mellan akademiens behov av självständighet och allmänhetens behov av inflytande och insyn. Politiken måste därför med stor tydlighet, långsiktighet och förutsägbarhet möjliggöra största möjliga handlingsfrihet för akademien med hänsyn till allmänhetens förväntningar. Breda politiska överenskommelser, pragmatism och återhållsamhet i regleringar samt fullgod finansiering är saker som gynnar handlingsfrihet. Det vetenskapliga arbetet måste alltid bedrivas med fullständig akademisk frihet. Under de förutsättningarna kommer akademien bidra till och stimulera hållbar ekonomisk tillväxt, lika villkor och välfärd för samhället i sin helhet.

För att allmänheten ska uppfatta akademien som legitim är avgiftsfrihet, antagning i likvärdig konkurrens på alla nivåer, transparens, rättssäkerhet, genomgående folklig och demokratisk representativitet, tillgänglighet samt hög kvalitet i utbildning och forskning avgörande. För att leva upp till de förväntningarna måste akademien ha en relation till politiken som präglas av tillit och förtroende.

Akademien måste även internt styras enligt demokratiska principer. Det är inte minst angeläget att det finns en bred representation av studenter, vetenskapspersoner och annan personal i styrelser och övriga beslutande samt beredande organ. För att akademien ska verka ändamålsenligt på alla nivåer måste det interna ledarskapet innefatta ett omfattande, starkt och oberoende studentinflytande och ett kollegialt beslutsfattande.

2.5 Studentinflytande

Studenter ska, till skillnad från kunder på en marknad, vara medaktörer inom akademien. De spelar en avgörande roll för planering, styrning och utveckling av akademien på alla nivåer. Studenterna har både rätten och skyldigheten att genom ett aktivt studentinflytande ta ansvar för akademiens verksamhet.

För att studentinflytandet ska fungera väl krävs demokratiskt styrda studentkårer som är organisatoriskt självständiga gentemot lärosäte, statsmakter och samhället i övrigt. Studentkårerna ska även i största möjliga mån garanteras ekonomiskt oberoende. Kvalitetssäkring och studenternas rättssäkerhet är kärnfrågor för studentkårerna. Studenternas rätt till organisering och deras förutsättningar för inflytande genom studentkårer ska regleras i tvingande lagstiftning.

2.6 Internationalisering

Akademiens funktion i Kunskapssamhället gör att den i mycket hög grad påverkas av omvärlden och internationella trender. För att akademien ska utvecklas är det viktigt med influenser från andra utbildningssystem och forskningsmiljöer.

Såväl studenter som forskande och undervisande personal måste ges möjlighet och uppmuntras till utbyten och internationell samverkan. Det är därför viktigt att nationella regelverk anpassas för att främja mobilitet för studenter, vetenskapspersoner och annan personal. Det måste även skapas förutsättningar för internationella studenter på alla utbildningsnivåer inom akademien att stanna kvar i landet efter avslutade studier eftersom det är helt nödvändigt för samhällets utveckling och kompetensförsörjning.

3. Förutsättningar att inleda, genomgå och slutföra högre utbildning

3.1 Allas rätt till högre utbildning

Utgångspunkten för Kunskapssamhället är att utbildning är en mänsklig rättighet. För att människor ska kunna ta del av högre utbildning krävs att potentiella hinder överbryggs. Detta kräver både att ett antal konkreta förutsättningar uppfylls, och att det finns en ömsesidigt god attityd mellan allmänheten och akademien.

En socialt och ekonomiskt trygg tillvaro under studietiden är avgörande för studenters möjligheter att ta sig an, genomgå och slutföra sina studier. Möjligheten att studera måste vara likvärdig för alla människor. Därför måste ekonomiska hinder för studier minimeras och studenter måste omfattas av heltäckande trygghetssystem.

Studenter ska inte förväntas utstå en mindre dräglig tillvaro med sämre livsvillkor än vad som anses vara rimligt för andra samhällsmedborgare. Detsamma gäller studenters fysiska och psykosociala studiemiljö jämfört med rättigheterna till en god arbetsmiljö för yrkesarbetande. Studenter ska inte förväntas behöva sysselsätta sig i högre omfattning än heltid för att kunna leva ett anständigt liv.

3.2 Social trygghet

En förutsättning för att studenter ska kunna leva ett anständigt liv är tillgången till en rimlig boendestandard. För att högre utbildning ska vara en reell möjlighet för alla krävs att det finns ett varierat utbud av bostäder anpassat efter en studentgrupp med olika behov. Politiker på alla nivåer måste ta ett samlat ansvar för att åtgärda bostadsbristen och vid behov skapa lösningar särskilt anpassade för studenter. Någon form av statlig ekonomisk stimulans är nödvändigt för att möta det stora behovet av bostäder för studenter. Bostadssituationen på en studieort ska inte vara en utslagsgivande faktor vid studenters utbildningsval. Boendekostnaderna måste också vara anpassade efter studenters ekonomiska förutsättningar.

Den ekonomiska tryggheten är grundläggande för studenters välbefinnande och deras praktiska möjligheter att kunna utföra förväntade studieprestationer.

Ett statligt finansierat studiemedelssystem är helt nödvändigt för att alla människor ska ha likvärdiga möjligheter att söka sig till högre utbildning. För att studiemedlet ska tjäna sitt syfte måste det vara anpassat efter samhällets kostnadsnivåer. Studiemedlet måste kunna täcka grundläggande kostnader och utgifter kopplat till rekreation och fritid. Arbete vid sidan av studierna ska vara en möjlighet och inte en nödvändighet för att kunna finansiera sin studietid. Vidare måste studiemedlet vara utformat på ett sådant sätt att människors socioekonomiska bakgrund eller familjesituation inte utgör ett hinder för att ta del av studiemedlet eller högre utbildning.

Studenter som blir sjuka eller arbetslösa ska aldrig tvingas in i fattigdom på grund av orättvisa och dysfunktionella trygghetssystem. Alla studenter ska ha rätt till en social trygghet i motsvarande utsträckning som arbetstagare och omfattas av ett fullgott trygghetssystem anpassat efter studenters behov. Systemet för studiemedel måste, precis som övriga delar av trygghetssystemet, vara anpassat efter en heterogen studentgrupp för att garantera att alla oavsett bakgrund vågar ta steget in i den högre utbildningen.

3.3 Likvärdiga studievillkor

Likvärdiga studievillkor är centralt för att personer med olika bakgrund och behov ska kunna ta del av högre utbildning. Rättsäker antagning och examination är avgörande för att säkerställa jämlika studievillkor.

Det är även angeläget att det finns ett varierat utbildningsutbud i hela landet och god studieinformation. Tillsammans skapar det möjligheter för studenter att välja utbildning efter behov och intresse. Utbildningen ska också vara tillgänglig för alla och anpassad efter att studenter har olika lärstilar och behov.

Kunskapssamhällets akademi präglas av en hög grad av internationalisering på olika sätt. Därför är det viktigt att den högre utbildningen på alla nivåer planeras och genomförs med beaktande av kunskap om olika utbildningskulturer och med god information på flera språk.

4. *Syftet med högre utbildning och dess särart*

4.1 En användbar utbildning

Syftet med högre utbildning är att den ska vara användbar för studenten.

De utbildningar som ges måste utgå från människans samlade behov av kunskap och intellektuell utveckling i arbetslivet och samhällslivet på lång sikt. När studenten utvecklar generella färdigheter och kompetenser i kombination med specifika ämneskunskaper skapas en användbar utbildning. Det unika med högre utbildning är att studenter rustas att förstå och analysera sin egen livssituation och det samhälle de verkar i. För att det ska vara möjligt måste studenter lära sig att reflektera kring den inhämtade kunskapen och själva lärprocessen.

För att underlätta övergången från studier till arbetsliv är kontakter med arbetslivet viktigt. I utformningen av varje högre utbildning ska det finnas en tydlig koppling till arbetslivet och närvaro av representanter från olika delar av arbetslivet. Ambitionen måste alltid vara att studenter självständigt kan förhålla sig till och dra personlig nytta av de kompetenser de tillgodogör sig under sin utbildning.

Vissa utbildningar svarar mot väl kända behov på arbetsmarknaden medan andra istället skapar förutsättningar att skapa nya sysselsättningar. Förmågan för studenter och vetenskapspersoner att bidra till nya näringar samt att identifiera möjligheter och skapa resurser för att tillvarata dessa möjligheter är något det ska finnas stöd för inom akademien genom exempelvis inkubatorer.

4.2 Studentens lärande i centrum

Ansvar för studentens läroprocess delas mellan student och den som undervisar. Rollen som akademisk lärare innebär särskilda krav kopplade till syftet med högre utbildning. För att en student ska få bästa möjliga utbildning är det viktigt att kunskapen förmedlas av vetenskapligt eller konstnärligt kompetenta lärare. Precis lika viktigt är

att den som undervisar har gedigen högskolepedagogisk kompetens. Allt som lärs ut inom ramen för högre utbildning ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund. Likväl ska alla läraktiviteter och den undervisning som sker vara förankrad i vetenskap och beprövad erfarenhet om studenters lärande. För att säkra nödvändig kompetens måste högskolepedagogisk utbildning vara obligatorisk och återkommande för undervisande personal. All utbildning som leder till examen måste även planeras och genomföras med tydlig förankring i de nationella examensmålen.

Det är viktigt att de undervisningsformer som används är relevanta för utbildningen och varierar för att studenten på bästa sätt ska kunna ta till sig kunskapen. En heterogen studentgrupp förutsätter att undervisningen kan svara mot en mängd olika lärstilar och behov. Självstudier får aldrig utgöra huvuddelen av utbildningarna. Självstudier utan handledning ger studenterna sämre möjligheter att utveckla det analytiska och kritiska tänkande som högre utbildning kräver.

4.3 Kvalitetssäkring

Det är viktigt att utvärderingen bedrivs och följs upp på lokal, nationell och internationell nivå. Det är den enskilda utbildningen som utvärderas och inte hela lärosäten. Utvärderingen tar tillvara vetenskapspersonernas och studenternas perspektiv på utbildningen. Kvalitetssäkringen bedömer och tar hänsyn till flera olika faktorer så att en då mångfacetterad bild som möjligt framkommer.

4.4 Examination

För att studenter ska kunna uppnå lärandemålen är det viktigt att utbildningen utformas på ett tydligt sätt i relation till målen. Examinationerna ska utformas så att det är möjligt för studenten att redogöra för att målen uppnåtts. Lärosäten ska sträva efter en variation av examinationsformer så att olika lärstilar kan tillgodoses. Examination och betyg ska alltid kunna omprövas. Vid och inför examination är transparens och förutsägbarhet viktiga rättssäkerhetsfrågor för studenten. Det betygssystem som tillämpas måste vara ändamålsenligt för utbildningen i fråga och underlätta mobilitet.